

COVID-19 vakalarının sayısı, geriye dönük olarak da açıklanmalı

2 Aralık 2020

Sağlık Bakanlığı'nın gizlilik politikasından vazgeçip COVID-19 testi pozitif çıkan bütün vakaları geçen haftadan itibaren açıklamaya başlamasıyla birlikte, ilk kez salgının büyüklüğünü veri bazında daha gerçekçi bir şekilde görmeye başladık.

Böylelikle, gerçekte 'vaka' toplamının, yani COVID-19 testi pozitif çıkan herkesin toplamının, 'hasta' diye duyurulan, testi pozitif çıkıp semptom gösterenlerden dört kattan fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin, geçen çarşamba akşamı yapılan açıklamada bir gün içinde 28 bin 351 'vaka', bu toplam içinde 6 bin 814 'hasta' duyurulmuştur. Vakalar, hasta sayısından yaklaşık 4.2 kat fazladır. Bu oran sonraki günlerde 4.5 katına, hatta bunun da üstüne çıkmıştır.

KÜRESEL SIRALAMADA TÜRKİYE YUKARI ÇIKTI

Tabii, şeffaflığa dönülmesinin ilk sonuçlarından biri, COVID-19 vakalarına ilişkin olarak hazırlanan küresel gösterge tablolarındaki sıralamada Türkiye'nin yerinin birden yukarı doğru çıkması oldu. Daha önce hasta sayılarının açıklanması, Türkiye'yi bu sıralamalarda yalnızca hastaları değil testi pozitif çıkan bütün vaka sayılarını şeffaf bir şekilde paylaşan özellikle Batılı ülkelerin büyük bir bölümünün altında gösteriyordu.

Bu görüntü bir haftadır kısmen değişti. Örneğin, uluslararası alanda sıkça referans alınan 'Worldometers' sıralamasında Türkiye vakaları açıklamadan önce 24'üncü sıradayken vakalar paylaşılınca birden 18'inciliğe çıkmıştır. Yine çok sık başvurulan ABD'deki prestijli Johns Hopkins Üniversitesi'nin veri tabanındaki sıralamada da aynı durum tekrarlanmıştır.

Buna karşılık Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Sağlık Bakanlığı artık vakaları açıkladığı halde hâlâ yalnızca hasta sayılarını esas almaya ve vaka diye göstermeye devam ediyor. Türkiye dün DSÖ sıralamasında 22'nci geliyordu.

ASIL YERİ DAHA DA YUKARIDA

Ancak DSÖ bir tarafa, diğer veri tabanlarının da hâlâ gerçek durumu yansıttığını söylemek mümkün değil. Şöyle ki... Bu kuruluşlar da Sağlık Bakanlığı'nın vakaları açıklamaya başladığı geçen çarşamba akşamına kadar bakanlığın duyurduğu 'hasta' sayısı ile yetinmek durumundaydılar.

Sayınca çok daha kabarık olan vakalar açıklanmaya başlanınca, gerek Worldometers gerek **Johns Hopkins**, 24 Kasım'a kadar birikmiş hasta toplamına (460 bin 916) yeni açıklanan vakaları eklemeye ve bunu 'toplam vaka' olarak duyurmaya başladılar. Bu da her gün 30 bin dolayında bir sayının bu toplama düzenli bir şekilde eklenmesi sonucunu doğurdu. Önceki gün itibarıyla Türkiye'nin toplamı bu veri tabanında 638 bin 847'ye yükselmişti. Altı gündeki artış 178 bine yakındır.

Buradaki sorun, 25 Kasım'dan itibaren bütün vakaların üstüne eklendiği 24 Kasım tarihindeki toplamın, geriye dönük -vakaları değil- ağırlıklı olarak bunun küçük bir oranını yansıtan hasta sayılarını içeriyor olmasıdır. Bir anlamda hastalar ve vakalar şeklinde farklı iki kategorinin toplanmasının yarattığı problemleri bir durum var. 24 Kasım'a kadar biriken toplam 460 bin dolayındaki hasta sayısının gerçekte kaç vakaya karşılık geldiğini bilmiyoruz.

Vaka sayılarının çarşambadan itibaren paylaşılması altı gün içinde 178 bin kadar bir artış getirdiğine ve Türkiye'yi sıralamada hemen altı basamak yukarı çıkarttığına göre, bu yöntemi bir de geriye dönük olarak işlettiğimizde, ülkemizin vaka toplamında bu sıralamada bir hayli yüksek bir yere çıkacağını öngörmek hata olmaz.

GERİYE DÖNÜK BİR TAHMİN DENEMESİ

Sağlık Bakanlığı, henüz geriye dönük vaka rakamlarını açıklamış değil. Bakanlıkta bu yönde bir çalışmanın yapıldığı, bu verilerin önümüzdeki günlerde paylaşılacağı söyleniyor.

Ancak henüz bir resmi açıklama olmasa da bazı tahminler yürütebiliriz. Örneğin, vakaların açıklandığı 25 Kasım öncesinden geriye doğru gidilerek, bu tarihteki toplam hasta sayısı belli bir oranla çarpılarak tahmini bir vaka sayısı hesaplanabilir. Tıp çevrelerinde vaka sayısını bulmak için hasta sayısı

genellikle beşle çarpılıyor. Gelgelelim Türkiye’de açıklanan son rakamlar bizi genelde 4.5 kat gibi bir orana götürüyor.

Bu noktada önemli bir güçlüğü de dikkat çekmek gerekiyor. Sağlık Bakanlığı’nın vaka açıklamadan hasta açıklamaya ne zaman geçtiği konusunda bir belirsizlik yaşanıyor. Bakanlığın paylaşımlarındaki terminoloji 29 Temmuz’da değişmiş olsa da, rakamlardaki geçişin daha önce yapılmış olması kuvvetle muhtemel. Grafıklere bakıldığında vaka sayılarının yükselirken birden düşüşe geçtiği temmuz ayının başını vakadan hasta sayısı açıklamaya geçişin başlangıcı olarak almak mümkün.

Bir an için bir varsayımda bulunalım ve iyimser bir kabulle 30 Haziran’a kadar bütün vakaların açıklandığını (199 bin 906 vaka) düşünelim. 1 Temmuz’dan geçen salı akşamına (24 Kasım) kadar da yalnızca hastaların açıklandığı varsayımını yapalım. 1 Temmuz’dan 24 Kasım’a kadar açıklanan hasta sayısı toplamı 261 bindir. Buradaki hasta sayısını 4.5’le çarptığımızda ara dönemdeki vaka sayısına dönük bir tahminde bulunabiliriz: 1 milyon 174 bin.

Bu sayıya 1 Temmuz’a kadar olan vaka sayısı (199 bin) ve geçen çarşambadan itibaren açıklanan bütün vakaların toplamını (yaklaşık 178 bin) eklersek 1 milyon 550 bin gibi bir sayı buluruz. Bu da Türkiye’yi 1.600 bin olan İtalya’nın hemen arkasından dokuzuncu sıraya çıkartır.

Ancak bu hesaplama muhafazakâr bulunabilir. Çünkü 1 Temmuz’dan önce bütün vakaların açıklandığı gibi bir kabulden yola çıkıyor. Ya açıklanmadıysa? Ayrıca, 4.5 kat oranı da düşük bulunabilir. Dolayısıyla sayının daha yüksek olması gerektiğini de öne sürmek pekala mümkün. Şahsi kanaatim de sayının daha yüksek olduğu yolundadır.

Öte yandan, salgının ilk aylarında test politikası yaygın olmadığı ve ağırlıklı olarak zaten semptomlu olanlara test yapıldığı için bu döneme ilişkin vaka-hasta ayırımına odaklanmanın çok gerçekçi olmayacağı yolundaki görüşleri de hesaba katmak gerekebilir.

FOTOĞRAFIN BÜTÜNÜNÜ GÖRMEK İÇİN GEREKLİ

Bu arada mevcut verilerden hareket ederek başka hesaplama yöntemlerine başvurmak ve daha farklı sonuçlara da varmak mümkün.

Ancak tahminlerle, hesaplamalarla zaman geçirmek yerine Sağlık Bakanlığı'nın Türkiye'nin vaka toplamını bu verilerin kapalı tutulduğu dönemi de kapsayacak şekilde açıklaması en doğrusu olacaktır. Türkiye'nin pandemi karşısında dünyadaki yerini ancak o zaman tam olarak değerlendirebileceğiz.

Bu verilerin bilinmesi Türkiye'yi başka ülkelerle kıyaslayabilmek bakımından da önem taşıyacaktır. Geriye dönük olarak bütün vakaların üzerindeki örtünün kalkması, Türkiye'deki salgının seyrinin büyüklüğüne ilişkin fotoğrafın bütünü görmemizi sağlayacaktır. Ne yazık ki şu an fotoğrafın bütünü göremiyoruz.

Her zaman vurguladığımız gibi, bu rakamların açıklanması her şeyden önce şeffaflığın gereğidir. Geçen çarşamba akşamından bu yana vaka sayılarını nasıl öğreniyorsak, geçmişe dönük olarak da öğrenebilmek vatandaşlar olarak en doğal hakkımızdır.